

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Lezen met een roomse bril: opvattingen over literatuuronderwijs in katholieke scholen 1868-1924

Noot, A.

Publication date
2010

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Noot, A. (2010). *Lezen met een roomse bril: opvattingen over literatuuronderwijs in katholieke scholen 1868-1924*. [, Universiteit van Amsterdam]. Zuidelijk Historisch Contact (ZHC).

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Inhoud

Voorwoord	9
Inleiding	13
Probleem- en doelstelling van het onderzoek.....	14
Afbakening.....	14
Regio.....	15
Periode.....	17
Methode van onderzoek.....	18
Onderzoeksmateriaal.....	20
Historiografie.....	20
Opzet van het boek.....	23
1 Kerk, staat en onderwijs	27
Inleiding.....	27
Het onderwijs vóór de Bataafse Republiek in 1795.....	27
Het begin van de nationalisering van het onderwijs.....	28
De schoolwetten van 1806 tot 1857.....	29
De onderwijscongregaties van bisschop Zwijzen vanaf 1832.....	33
Het mandement van de bisschoppen over het onderwijs in 1868.....	36
De schoolstrijd vanaf 1857 tot 1917.....	38
Het middelbaar onderwijs.....	43
Conclusie.....	45
2 Pedagogische opvattingen over katholiek leesonderwijs 1868-1924	47
Inleiding.....	47
Pedagogische opvattingen in de achttiende en negentiende eeuw.....	48
De ideeën van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen over het onderwijs	49
Katholieke pedagogiek.....	51
Pedagogische handleidingen voor het katholieke onderwijs.....	55
De katholieke pedagogische tijdschriften <i>Opvoeding en Onderwijs</i>	
en <i>Ons Eigen Blad</i>	59
Conclusie.....	65
3 Literatuurmethoden en bloemlezingen van katholieke auteurs 1856-1924	
Inleiding.....	67
Wetenschappelijke literatuurgeschiedenissen in de periode 1826-1924..	70
Katholieke literatuurmethoden.....	77
<i>Bloemlezing uit Nederlandsche proza-schrijvers en dichters van Hooft tot</i>	
<i>Vondel tot oponze dagen, 1856</i>	77
W. Everts, <i>Geschiedenis der Nederlandsche letteren</i> (1868).....	79
Philippus Jansen, <i>Taal en Stijl</i> (1876).....	85
Ghijben, B., <i>Bloemkrans</i> (1883-1895).....	89

Inleiding	89
Opzet van <i>Bloemkrans</i>	92
Selectie van literatuur in <i>Bloemkrans</i>	94
Literatuuropvattingen in <i>Bloemkrans</i>	96
Het ware katholieke in <i>Bloemkrans</i>	97
Stijl in <i>Bloemkrans</i>	98
Conclusie	101
E. Bauwens, <i>Zuid en Noord</i> (1891)	103
M.R. de Brouwer, C. Vromans, <i>Letterkundige bibliotheek voor katholieken</i> (1903-1905)	107
Inleiding	107
Een experiment met het katholiek gymnasium	107
Het literatuuronderwijs op het R.K. Gymnasium	108
Literaire opvattingen en selectie van auteurs	109
Vromans' typering van moderne literatuur: "huilende kunst"	110
<i>De nieuwere schrijvers</i> en het nieuwe proza	110
<i>De nieuwere schrijvers</i> en de katholieke geloofsleer	112
De literaire voorkeuren van Vromans en De Brouwer	113
H.K. Poot en de eeuw van verval	114
Da Costa voor katholieke lezers	116
Conclusie	116
J. Boonen, <i>Van Onzen Tijd. Proza en Poezie uit Noord en Zuid</i> , 1905	119
J.L. Horsten, <i>Stemmen van verre en dichterbij</i> , 1914-1924	121
J.L. Horsten, J.M. Reynders, S. Rombouts. <i>Keurlessen</i> , 1915-1927	125
Th. de Jager, <i>Roomsche Keur</i> , 1915-1917	127
J. Mooy, <i>Handboek der geschiedenis van de Nederlandsche letterkunde</i> , 1916-1919	131
A. Vincent en J.J. Verbeeten, <i>Proza en Poëzie</i> , 1917	133
P.A. Kerstens, <i>Leerboek met bloemlezing der Nederlandsche letterkunde</i> , 1923... ..	135
Het aantoonbaar gebruik van gezaghebbende literatuurgeschiedenissen door auteurs van schoolboeken	137
Conclusie	139
4 Twee bloemlezingen voor het katholieke onderwijs rond 1920 nader bekeken	143
Leerboek met bloemlezing en <i>Stemmen van verre en dichterbij</i>	143
Inleiding	143
De beoordeling van literatuur in beide bloemlezingen	146
<i>Leerboek met bloemlezing</i> . "In hunne geheele persoonlijkheid"	146
<i>Stemmen van verre en dichterbij</i> . Literair-historisch en "Voor alles rooms" ...	149
De beoordeling van tijdvakken en literaire werken volgens katholieke normen	151
Visie op de Middeleeuwen en de Hervorming	152
Zeventiende-eeuwse dichters	153
Achtttiende en negentiende eeuw	154
De Tachtigers	155
Moderne literatuur	156

Katholieke normen verschillend toegepast	157
Recensies van tijdgenoten	159
Conclusie	139
5 Horstens Stemmen vergeleken met een protestantse en een neutrale literatuurmethode	
Inleiding	165
Het katholieke, protestantse en neutrale discours 1900-1920	166
Het katholieke discours	166
Het protestantse discours	170
Het neutrale discours	173
Drie bloemlezingen	175
Stemmen van verre en dichtebij	175
Neerlandia	177
Een Nieuwe Bundel, Stroomingen en Gestalten	179
De behandeling van tijdvakken in de drie literatuurmethoden	180
Middeleeuwen en vroeg-Renaissance	180
Stemmen van verre en dichtebij	180
Neerlandia	182
Een Nieuwe Bundel, Stroomingen en Gestalten	183
Conclusie	183
Zeventiende eeuw	185
Stemmen van verre en dichtebij	185
Neerlandia	189
Een Nieuwe Bundel, Stroomingen en Gestalten	191
Conclusie	192
Achtttiende eeuw	192
Stemmen van verre en dichtebij	192
Neerlandia	194
Een Nieuwe Bundel, Stroomingen en Gestalten	195
Conclusie	196
Negentiende eeuw	196
Stemmen van verre en dichtebij	196
Neerlandia	200
Een Nieuwe Bundel, Stroomingen en Gestalten	201
Conclusie	202
Moderne letterkunde van 1880 tot 1920	203
Stemmen van verre en dichtebij	203
Neerlandia	207
Een Nieuwe Bundel, Stroomingen en Gestalten	208
Conclusie	208
6 Opvattingen over lectuur in katholieke culturele tijdschriften en katholieke literatuurmethoden	
Inleiding	211
Katholieke letterkundige en algemeen-culturele tijdschriften en een reeks	212

Een overzicht	212
<i>De Katholiek</i> , 1842-1924	213
<i>De Katholieke Gids</i> , 1889-1908	215
<i>Van Onzen Tijd</i> , 1900-1920	217
<i>Boekenschouw</i> , 1906-1941	217
<i>De Beiaard</i> , 1916-1925	221
<i>Katholieke Bibliotheek</i> , 1875-1884	223
Opvattingen over “gezonde lectuur” in katholieke tijdschriften	225
Opvattingen over “gezonde lectuur” in katholieke tijdschriften	228
Positiebepaling tegenover Tachtig in katholieke tijdschriften	229
Het wezen van katholieke kunst	231
Overeenkomstige opvattingen in katholieke literatuurmethoden	233
Opvattingen over “gezonde lectuur” in katholieke literatuurmethoden	233
Opvattingen over “gezonde lectuur” in katholieke literatuurmethoden	235
Het wezen van katholieke kunst en de positiebepaling tegenover Tachtig in katholieke literatuurmethoden	237
Conclusie	238

Samenvatting en conclusie	241
--	-----

Bijlagen

1. Overzicht van scholen en onderwijswetten in de negentiende eeuw	263
2. Lijst van katholieke literatuurmethoden 1868-1924	264
3. Auteurs in <i>Bloemkrans</i>	265
4. Chronologisch overzicht van alle afzonderlijke delen van de <i>Letterkundige bibliotheek voor katholieken</i> , 1903-1905	268
5. Vergelijking van de literatuurmethoden <i>Stemmen van verre en dichtbij</i> van J.L. Horsten en <i>Leerboek met bloemlezing</i> van P.A. Kerstens	269
6. Vergelijking van de literatuurmethoden van Horsten (<i>Stemmen van verre en dichtbij</i>), Wouters (<i>Neerlandia</i>), De Raaf en Griss (<i>Een Nieuwe Bundel</i>)	274
7. Drukgeschiedenis van de literatuurmethoden van Horsten, Wouters, De Raaf en Griss	281
8. Lijst van tijdschriften met artikelen over de functie van lezen	283

Bibliografie	284
---------------------------	-----

Personenregister	292
-------------------------------	-----

Curriculum vitae	297
-------------------------------	-----